

Bevroren Flakkerende Vlam, Blad of Lint:

de artistieke praktijk van Jonathan van Doornum

door **Eloise Sweetman**¹

Een zelfgemaakt pakketje in zilverkleurige folie werd bij mijn studio bezorgd. Ik herkende het pakketje niet en werd nogal onrustig toen ik het opende en een enorme, vlijmscherpe spijker van aluminium vond, wellicht voor een kruisbeeld of boot. Ook bevatte het pakketje een model van een antenne met een wirwar van kabels, en een uurwerk met versplinterende lijnen geschilderd op de witte wijzerplaat achter een dik loepglas. De tijd leek stil te staan.

In wat voor speculatieve fictie was ik beland? Kan de antenne signalen ontvangen? Wat zou er gebeuren er als ik het uurwerk om zou doen en de spijker ergens in zou slaan? Ik liet de voorwerpen door mijn handen gaan en bedacht hoe ongewoon het tegenwoordig is om post te ontvangen, laat staan zulke ongebruikelijke objecten. In plaats van de gebruikelijke rekeningen en belastingaanslagen had ik een mysterie ontvangen, de verantwoordelijkheid deze voorwerpen serieus te nemen.

Omdat ik niet van kruisbeelden of luxe uurwerken hou, probeer ik een signaal met de antenne op te vangen.

Ik draai één sectie.
Stem de ander af,
en de antenne licht op.

Het gerammel van metaal rollend over metaal schalt door de kamer en ik spring op uit mijn stoel.

Stilte.

En weer het geluid.
Waar komt het vandaan?

Stilte.
En
opnieuw.

Stilte.
Geratel en gerol

Het geluid van een munt die in de antenne valt.

Mijn gevoel van verbazing ebt weg en ik probeer mijn verraste collega's te vergeefs uit te leggen wat ik had ontvangen. Hoewel er geen naam op de labels van de voorwerpen staat moeten ze wel uit de studio van kunstenaar Jonathan van Doornum komen, die ik had gevraagd me voorwerpen uit zijn studio te sturen voor een tekst die ik over zijn werk schrijf.

Jonathan van Doornum is een Nederlandse kunstenaar die in Zwolle woont. Met zijn sculpturen, tekeningen en performances vermengt hij de grenzen tussen het technische (de spijker), het communicatieve (de antenne), en het ornamentele (het uurwerk). Zijn werken bevatten veelal zelfgemaakte elementen van aluminium en staal die aan machinaal vervaardigde massaproducten doen denken. Deze koude, machinale kwaliteit compenseert Van Doornum met elementen waarin zijn handafdruk duidelijk zichtbaar is, zoals kanten handschoenen, boetseerklei met vingerafdrukken, of door de zachtheid van houtwerk.

Ik keer terug naar de antenne.
Munten rollen overal om me heen.

Reaching For A Silent Signal (2020-2024) begon als performance, werd een foto, en eindigde als installatie. Dit werk is geïnspireerd op communicatievormen, evenals de sculpturen *Faithful Folly* (2023) die verwijst naar het ontwerp van 5G-torens en *Show & Tell* (2021), waarin een stylusachtige pen (of toverstaf?) een reeks lusvormige oooooos van metaal lijkt te tekenen. Over *Round Transmitter* (2021), een geboetseerde satelliet-schotel met ornamenteel houtwerk, schrijft Van Doornum, "Het houten element lijkt op een eeuwenoud voorwerp om onzichtbare informatie mee uit te zenden en te ontvangen. Aan de ene kant betreft de sculptuur een bestaansvorm tussen deze en andere werelden, aan de andere kant apparatuur dat informatie vastlegt en naar verre plekken verstuurt. Het werk als geheel is een transmitter die door tijd en ruimte kan zenden en ontvangen."²

Speculatieve fictie helpt Van Doornums sculpturale wereld te doorgronden. Dit literaire genre richt zich op hypothetische scenario's en alternatieve realiteiten. De werelden die binnen dit genre worden opgewekt verschillen enorm van de onze. Dit geldt ook voor Van Doornums werk. Deze werelden kunnen deels futuristisch, horror of fantastisch zijn, of zich afspelen op een andere planeet, duizenden jaren geleden. Verhalen vertellen en wereldopbouw spelen een grote rol in Van Doornums kunstwerken, waarin tegenstellingen worden gecombineerd die aanvankelijk verontrustend, schijnbaar onkenbaar. Het Engelse

2. De website van de kunstenaar: <https://jonathanvandoornum.nl/round-transmitter>

Decision table (detail), 2022, aluminum, carbon tubes, steel parts, bitumen kit, spray paint, various lenses, bullet cases, metal drills, leather, fineliner on paper, epoxy glue with pigment and ball chain, variable dimensions

Reaching for a silent signal, 2020, epoxy clay, pigments, aluminum fabric and lace
this act took place on the 7th of February 2020 in Marienberg

woord 'weird', dat afkomstig is van het Oud-Engelse woord 'wyrð', is tref- fend omdat het verwijst naar "het vermogen om het lot te beheersen."³

"Wat is het lot?" vraag ik hardop.

"Toeval, de onvoorspelbare loop van gebeurtenissen; de fortuin,"⁴ antwoordt de antenne.

"Bedankt," zeg ik.

De antenne geeft geen antwoord maar laat munten vallen en rollen.

Toch ben ik benieuwd naar die munten. Op de website van Van Doornum vind ik de wandsculptuur *Gasheater* (2018-2021), een op munten bediende gaskachel, gepauzeerd in de tijd. Een dun draadrooster beschermt de vlammen van geboetseerde klei. Door ornamentele versieringen aan het werk toe te voegen, probeert Van Doornum de tijd tot stilstand te brengen. Dit is te zien in het uurwerk dat ik ontving, maar ook in *Faithful Folly* (2023), een sculptuur met metalen linten die in de wind lijken te fladderen, de vlammen op *Voor Toverstaf* (2011/2023), en de vaandels en bladeren van *There is a strong current coming up* (2019-2022). De bevroren fladderende vlammen, bladeren en linten worden zo vlaggen die de kijker verleiden om ze te zien, om er aandacht aan te besteden en zich te vereenzelvigen met het kunstwerk.

Mark Fisher schrijft: "Het vreemde wordt gevormd door een aanwezigheid – de aanwezigheid van dat wat niet toebehoort."⁵ Het werk van Van Doornum zit vol tegenstrijdigheden die vergelijkbaar zijn met de 'wrong shoe theory',⁶ een mode hack waarbij gevechtslaarzen met zijden jurken worden gecombineerd. De foto *Reaching for A Silent Signal* (2020-2024) toont Van Doornum, van top tot teen gekleed in kant, in een veld buiten een dorp waar de bewoners het niet kunnen opbrengen hun hoofd om te draaien om te kijken. De foto schort de tijd op en maakt van het ornamentele een provocatie, een bericht.

Deze tegenstrijdigheden ontstaan doordat de kunstenaar het industriële met het ornamentele laat botsen, het technische met het intuïtieve. In 'A Natural History of the Senses' schrijft Diane Ackerman, "Goed mengen is het motto van het leven."⁷ Het zou ook Van Doornums motto moeten zijn.

Ik stem de antenne af om iets anders te horen.

3. 'Weird', een vrije vertaling van de etymologie zoals te vinden op

https://www.etymonline.com/word/wyrd#etymonline_v_40238

4. 'Lot', Van Dale: <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/lot>

5. Mark Fisher, (2016), *The Weird and The Eerie*. Repeater books, United Kingdom. Vrije vertaling.

6. Emily Chan, *The Wrong-Shoe Theory Is The Easiest Way To Update Your Wardrobe This Summer*. Vogue:

<https://www.vogue.co.uk/article/allison-bornstein-wrong-shoe-theory>. Vrije vertaling.

7. Diane Ackerman, (1995), *The Natural History of The Senses*. Vintage Books, United States of America.

Vrije vertaling.

***Faithful Folly*, 2023, Aluminum, colored anodized aluminum and stainless steel parts, 600×300×190cm, commissioned by Lustwarande for Eartheaters 2023**

***Round transmitter*, 2021, epoxy clay, pigments, stainless steel, steel, decorative cornices, wood stain, spraypaint, aluminium, plastic tubes and steel springs, 81×68×30cm, during Art Encounters biennial 2021 Romania**

***Show and Tell*, 2021, epoxy clay, pigments, stainless steel, steel, HPL, aluminium, plastic and steel parts, 81×137×34cm, during Art Encounters biennial 2021 Romania**

***The gasheater*, 2021, epoxy clay, pigments, stainless steel, steel, wood, rubber tube, spraypaint, aluminium and steel parts, 108×204×15cm, studio setting**

***Voor de Toverstaf*, 2011–2023, Glass, aluminum, stainless steel and colored anodized aluminum, collaboration with Maria Roosen, at Museum de Fundatie during Roosen & Guests**

Stilte.

Ruis.

Gejammer in stereo.

Dan een zacht ritme.

Muziek.

Instructie voor de lezer: luister 'Techno Creep' van Khotin.⁸

Binnen Van Doornums maakproces raken dagelijkse objecten vervreemd en ontstaat een aanwezigheid van iets dat niet toebehoort. Een hoed, fietsstandaarden, drums, aanstekers, ogen, twijgjes, een paard. Tea towel rack (2018-2021) komt bij me op, een sculptuur die een perfect gevouwen overhemd met een geborduurde bloedvlek bevat. Is dit een verwijzing naar de curator die zich in de studio Van Doornum per ongeluk aan één van zijn werken prikte? De kunstenaar hoorde niks meer terug van de curator, beste lezer.

Van Doornums werkproces begint wanneer hij volledig betoverd wordt door een idee. In zijn metaalwerkplaats volgt hij dit idee met zijn handen en gereedschap zonder vooraf opgesteld ontwerp. Het proces eindigt wanneer hij zo verrast is door het resultaat dat hij niet weet wat hij ermee aan moet. Hij stapt dan terug en bepaalt achteraf waar het element geplaatst moet worden. Zo voltrekt zich het proces van het bouwen van een wereld van objecten rond, of voor, een intuïtief begin.

De muziek is geëindigd.

Ruis.

Een paard hinnikt.

"Zweterige ideeën," fluistert een stem.

Een werkdag van Van Doornum begint met een hardlooprondje, in beweging denkt hij het beste. Op een dag stopte hij bij een paard om op adem te komen. Hij aaide het paard en werd getroffen door de domesticatie en het gebruik van paarden als lastdieren. Met de gedachte dat motoren paardenkracht genereren in het achterhoofd rende hij naar zijn werkplaats en begon een paardenhoofd te maken. Toen het eenmaal af was, stapte hij terug en vroeg zich af wat dit element betekende, waarom het bestaat en wat hij ermee moest.

In zijn studio zet Van Doornum het maken in denken om; tijdens tentoonstellingen zet hij het denken om in maken. De tentoonstelling is hierdoor een verlengstuk van zijn studio, waar hij verschillende scenario's die het kunstwerk moet doorlopen uitprobeert voordat het eindresultaat logisch is. De sculptuur *Leaves and Jacket* begon in 2018 als een bomberjas van textiele eikenbladeren. Door de jaren heen breidde Van Doornum de sculptuur uit met een sierlijke structuur van aluminium en staal. De

8. Khotin, *Techno Creep*: <https://www.youtube.com/watch?v=83Zod8VuZFI>

There is a strong current coming up, 2019–2022, aluminium, anodized aluminium and metal parts, 700×86×86cm, commissioned by Viaa Hogeschool Zwolle

Tea towel rack, 2018–2021, aluminum, stainless steel, fabric with embroidery and plastic parts, at kunstplatform L/NK Zwolle

***Leaves and Jacket*, 2018–2021, aluminum, steel, textile, zipper, meat pins, metal parts and wire, 250×60×80cm, at Museum de Fundatie during Roosen & Guests**

onderkant ervan doet denken aan een Victoriaanse hoedenstandaard, de bovenkant aan een samoeraizwaard. De bladeren die bezaaid op de vloer liggen lijken uit het werk te vallen, waarmee de sculptuur naar abscissie verwijst, het afvallen van plantendelen aan het einde van het seizoen.

Ik stem de antenne nog een laatste keer af.

De lichten doven.

De ruis komt en gaat.

En ik moet een manier vinden om van de verantwoordelijkheid van deze antenne af te komen.

Wat ga ik ermee doen?

“Leer er maar mee omgaan,” zegt de antenne.

Ik pakte het mysterieuze pakketje uit, bestudeerde de inhoud ervan, en werd zo meegesleept in de speculatieve verhalen die Jonathan van Doornum met zijn kunst creëert. Elk voorwerp—van de spijker tot het polsbandje en de antenne—opent een portaal naar een wereld waar de grenzen tussen het technische, het communicatieve en het ornamentele vervagen. Van Doornum ontwikkelt een unieke vorm van speculatieve fictie die het bekende met het fantastische versmelt en de kijkers in een staat van contemplatie en verwondering brengt. Terwijl ik de boodschappen van de antenne probeer te ontcijferen besef ik dat mijn ervaring het maakproces van de kunstenaar weerspiegelt—een intuïtieve ontdekkingsreis vol momenten van heruitvinding.

De kracht van de antenne—en die van Van Doornums praktijk als geheel—ligt uiteindelijk in het vermogen ervan onze waarnemingen uit te dagen en te transformeren, en in de manier waarop het de kijker uitnodigt de samenvloeiing van het verleden, heden en de toekomst te overwegen. Van Doornum geeft niet alleen vorm aan voorwerpen, maar hij verbeeldt de verhalen en lotsbestemmingen die erin besloten liggen. Hiermee laat hij ons achter met het diepzinnige besef dat kunst, zoals het lot, een voortdurend veranderende dialoog opwekt tussen het tastbare en het ongeziene.

De lichten van de antenne flikkeren en doven, de ruis ebt weg en maakt plaats voor een diep resonerende brom. Plotseling breekt een kalme en weloverwogen stem door die zegt, “Je hebt de grens van het bekende bereikt. Hierna resteert alleen mysterie.”

De brom verdwijnt, en de kamer is weer stil. Ik leun achterover met het gewicht van de antenne in mijn handen. De reis met deze voorwerpen, en met Van Doornums kunstwerken, is nog lang niet voorbij. Het is pas net begonnen.